

Sposoby sprawdzania osiągnięć edukacyjnych ucznia – podstawy przedsiębiorczości

1. Odpowiedź ustna z ostatnich trzech lekcji.
2. Odpowiedź ustna z kilku ostatnich lekcji po wcześniejszej zapowiedzi powtórzenia wiadomości.
3. Kartkówka zapowiedziana lub niezapowiedziana, sprawdzająca wiadomości najwyżej z trzech lekcji.
4. Praca domowa i zeszyty przedmiotowe
5. Dodatkowa praca, np. referat, prezentacja itp.
6. Sprawdzian wiadomości, który poprzedza powtórzenie.
7. Praca bieżąca na lekcji (aktywność, zaangażowanie, wkład pracy)
8. inne (np. udział w konkursach).

Warunki i tryb otrzymania wyższej niż przewidywana rocznej oceny klasyfikacyjnej z zajęć edukacyjnych - podstawy przedsiębiorczości

1. Rodzice/prawni opiekunowie ucznia mają prawo wnioskować na piśmie o podwyższenie oceny z podstaw przedsiębiorczości w terminie nie dłuższym niż | 3 dni robocze od otrzymania informacji o przewidywanej dla niego rocznej oceny klasyfikacyjnej z zajęć edukacyjnych.
2. We wniosku musi być określona ocena, o jaką ubiega się uczeń, oraz uzasadnienie prośby.
3. Za przewidywaną ocenę roczną lub końcową przyjmuje się ocenę zaproponowaną przez nauczyciela zgodnie z terminem ustalonym w kalendarzu na dany rok szkolny, a nie zatwierdzoną jeszcze przez Radę Pedagogiczną
4. Uczeń może ubiegać się o podwyższenie przewidywanej oceny tylko o jeden stopień i tylko w przypadku, gdy co najmniej połowa uzyskanych przez niego ocen cząstkowych jest równa ocenie, o którą się ubiega, lub od niej wyższa.
5. Warunki ubiegania się o ocenę wyższą niż przewidywana:
 - wszystkie nieobecności na zajęciach z danego przedmiotu muszą być usprawiedliwione;

- uczeń przystąpił do wszystkich przewidzianych przez nauczyciela sprawdzianów lub popraw.
 - uczeń skorzystał ze wszystkich oferowanych przez nauczyciela form poprawy
6. Uczeń spełniający wszystkie warunki przystępuje do sprawdzianu obejmującego materiał określony w wymaganiach edukacyjnych na ocenę, o którą się ubiega.
- Sprawdzian obejmuje:
- formę pisemną,
 - formę ustną,
7. Stopień trudności zadań musi odpowiadać wymaganiom edukacyjnym na ocenę, o którą ubiega się uczeń.
8. Poprawa oceny rocznej lub końcowej może nastąpić jedynie w przypadku, gdy sprawdzian został zaliczony na ocenę, o którą ubiega się uczeń, lub ocenę wyższą.
9. Ostateczna ocena roczna lub końcowa nie może być niższa od oceny wcześniej proponowanej.

Wymagania edukacyjne niezbędne do otrzymania przez ucznia poszczególnych śródrocznych i rocznych ocen klasyfikacyjnych z zajęć edukacyjnych, wynikających z realizowanego programu nauczania z przedmiotu Podstawy przedsiębiorczości

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

1. Człowiek przedsiębiorczy. Uczeń:

- 1) przedstawia cechy, jakimi charakteryzuje się osoba przedsiębiorcza;
- 2) rozpoznaje zachowania asertywne, uległe i agresywne; odnosi je do cech osoby przedsiębiorczej;
- 3) rozpoznaje mocne i słabe strony własnej osobowości; odnosi je do cech osoby przedsiębiorczej;
- 4) charakteryzuje swoje role społeczne i typowe dla nich zachowania;
- 5) zna korzyści wynikające z planowania własnych działań i inwestowania w siebie;
- 6) analizuje przebieg kariery zawodowej osoby, która zgodnie z zasadami etyki odniosła sukces w życiu zawodowym;
- 7) podejmuje racjonalne decyzje, opierając się na posiadanych informacjach, a także ocenia skutki własnych działań;
- 8) stosuje różne formy komunikacji werbalnej i niewerbalnej w celu autoprezentacji oraz prezentacji własnego stanowiska;
- 9) przedstawia drogę, jaką dochodzi się własnych praw w roli członka zespołu, pracownika, konsumenta;
- 10) zna prawa konsumenta oraz wymienia instytucje stojące na ich straży; przedstawia zasady składania reklamacji w przypadku niezgodności towaru z umową;
- 11) odczytuje informacje zawarte w reklamach, odróżniając je od elementów perswazyjnych; wskazuje pozytywne i negatywne przykłady wpływu reklamy na konsumentów.

2. Rynek – cechy i funkcje. Uczeń:

- 1) charakteryzuje społeczne i ekonomiczne cele gospodarowania, odwołując się do przykładów z różnych dziedzin;
- 2) rozróżnia czynniki wytwórcze (praca, przedsiębiorczość, kapitał, ziemia oraz informacja) i wyjaśnia ich znaczenie w różnych dziedzinach gospodarki;
- 3) wymienia podstawowe cechy, funkcje i rodzaje rynków;
- 4) wyjaśnia okrężny obieg pieniądza w gospodarce rynkowej;
- 5) omawia transformację gospodarki Polski po 1989 r.;
- 6) charakteryzuje czynniki wpływające na popyt i podaż;
- 7) wyznacza punkt równowagi rynkowej na prostych przykładach.

3. Instytucje rynkowe. Uczeń:

- 1) rozróżnia formy i funkcje pieniądza;
- 2) wyjaśnia rolę, jaką w gospodarce pełnią instytucje rynkowe: bank centralny, banki komercyjne, giełda papierów wartościowych, fundusze inwestycyjne, firmy ubezpieczeniowe, fundusze emerytalne;
- 3) oblicza procent od kredytu i lokaty bankowej, ocenia możliwość spłaty zaciągniętego kredytu przy określonym dochodzie;
- 4) wyjaśnia mechanizm funkcjonowania giełdy papierów wartościowych na przykładzie Giełdy Papierów Wartościowych w Warszawie;
- 5) wskazuje różnicę między różnymi rodzajami papierów wartościowych;
- 6) wymienia podstawowe wskaźniki giełdowe i wyjaśnia ich wagę w podejmowaniu decyzji dotyczących inwestowania na giełdzie;
- 7) rozróżnia formy inwestowania kapitału i dostrzega zróżnicowanie stopnia ryzyka w zależności od rodzaju inwestycji oraz okresu inwestowania;
- 8) oblicza przewidywany zysk z przykładowej inwestycji kapitałowej w krótkim i długim okresie;
- 9) charakteryzuje system emerytalny w Polsce i wskazuje związek pomiędzy swoją przyszłą aktywnością zawodową, a wysokością emerytury;
- 10) analizuje oferty banków, funduszy inwestycyjnych, firm ubezpieczeniowych i funduszy emerytalnych.

4. Państwo, gospodarka. Uczeń:

- 1) wymienia i charakteryzuje ekonomiczne funkcje państwa;
- 2) opisuje podstawowe mierniki wzrostu gospodarczego;
- 3) przedstawia przyczyny i narzędzia oddziaływania państwa na gospodarkę;
- 4) wymienia źródła dochodów i rodzaje wydatków państwa;
- 5) wyjaśnia wpływ deficytu budżetowego i długu publicznego na gospodarkę;
- 6) charakteryzuje narzędzia polityki pieniężnej;
- 7) identyfikuje rodzaje inflacji w zależności od przyczyn jej powstania oraz stopy inflacji;
- 8) wyjaśnia wpływ kursu waluty na gospodarkę i handel zagraniczny;
- 9) charakteryzuje zjawiska recesji i dobrej koniunktury w gospodarce;
- 10) wyszukuje informacje o aktualnych tendencjach i zmianach w gospodarce świata i Polski;
- 11) wskazuje największe centra finansowe i gospodarcze na świecie;
- 12) ocenia wpływ globalizacji na gospodarkę świata i Polski oraz podaje przykłady oddziaływania globalizacji na poziom życia i model konsumpcji.

5. Przedsiębiorstwo. Uczeń:

- 1) charakteryzuje otoczenie, w którym działa przedsiębiorstwo;
- 2) omawia cele działania przedsiębiorstwa oraz sposoby ich realizacji;
- 3) sporządza projekt własnego przedsiębiorstwa oparty na biznesplanie;
- 4) rozróżnia podstawowe formy prawnego-organizacyjne przedsiębiorstwa;

- 5) opisuje procedury i wymagania związane z zakładaniem przedsiębiorstwa;
- 6) omawia zasady pracy zespołowej i wyjaśnia, na czym polegają role lidera i wykonawcy; omawia cechy dobrego kierownika zespołu;
- 7) identyfikuje i analizuje konflikty w zespole i proponuje metody ich rozwiązania, szczególnie na drodze negocjacji;
- 8) omawia etapy realizacji projektu oraz planuje działania zmierzające do jego realizacji;
- 9) charakteryzuje zachowania etyczne i nieetyczne w biznesie krajowym i międzynarodowym;
- 10) charakteryzuje czynniki wpływające na sukces i niepowodzenie przedsiębiorstwa.

6. Prawo autorskie jako podstawa działalności edukacyjnej i kulturotwórczej. Uczeń:

- 1) poznaje ustawę o prawie autorskim;
- 2) wie co jest przedmiotem ochrony prawa autorskiego
- 2) wymienia i charakteryzuje utwory będące przedmiotem prawa autorskiego;
- 3) wymienia i omawia autorskie prawa osobiste;
- 4) wymienia i omawia autorskie prawa majątkowe;
- 5) zna konsekwencje prawne naruszenia praw autorskich

7. Rynek pracy. Uczeń:

- 1) omawia mierniki i skutki bezrobocia dla gospodarki oraz sposoby walki z bezrobociem;
- 2) wyjaśnia motywy aktywności zawodowej człowieka;
- 3) analizuje własne możliwości znalezienia pracy na rynku lokalnym, regionalnym, krajowym i europejskim;
- 4) wyszukuje oferty pracy, uwzględniając własne możliwości i predyspozycje;
- 5) rozróżnia sposoby zatrudnienia pracownika i interpretuje podstawowe przepisy *Kodeksu pracy*, w tym obowiązki i uprawnienia pracownika i pracodawcy;
- 6) sporządza dokumenty aplikacyjne dotyczące konkretnej oferty pracy;
- 7) przygotowuje się do rozmowy kwalifikacyjnej i uczestniczy w niej w warunkach symulowanych;
- 8) charakteryzuje różne formy wynagrodzeń i oblicza swoje wynagrodzenie brutto oraz netto; wypełnia deklarację podatkową PIT, opierając się na przykładowych danych;
- 9) rozróżnia zachowania etyczne i nieetyczne w roli pracodawcy i pracownika; wyjaśnia zjawisko mobbingu w miejscu pracy oraz przedstawia sposoby przeciwdziałania mu.

III. SZCZEGÓŁOWE CELE EDUKACYJNE UJĘTE W POSTACI WYMAGAŃ EDUKACYJNYCH, MATERIAŁ NAUCZANIA, SUGEROWANE PROCEDURY OSIĄGANIA CELÓW SZCZEGÓŁOWYCH

Odniesienie do treści podstawy programowej:	Materiał nauczania	Szczegółowe cele edukacyjne w postaci wymagań	Sugerowane procedury osiągnięcia celów szczegółowych
Dział programu: Komunikacja interpersonalna			
<p>Uczeń:</p> <p>1.1 przedstawia cechy, jakimi charakteryzuje się osoba przedsiębiorcza;</p> <p>1.3 rozpoznaje mocne i słabe strony własnej osobowości; odnosi je do cech osoby przedsiębiorczej;</p> <p>1.5 zna korzyści wynikające z planowania własnych działań i inwestowania w siebie.</p> <p>1.2 rozpoznaje zachowania asertywne, uległe i agresywne; odnosi je do cech osoby przedsiębiorczej;</p> <p>1.4 charakteryzuje swoje role społeczne i typowe dla nich zachowania.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Osoba przedsiębiorcza • Moje mocne i słabe strony • Typy osobowości • Role społeczne • Konflikty ról • Role organizacyjne • Rodzaje zachowań • Asertywność 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, czym jest przedsiębiorczość, • wymienia cechy osoby przedsiębiorczej, • definiuje osobowość, • analizuje mocne i słabe strony własnej osobowości, • charakteryzuje i rozróżnia typy osobowości. <p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • definiuje pojęcie „rola społeczna”, • charakteryzuje i rozróżnia swoje role społeczne i typowe dla nich zachowania, • charakteryzuje i rozróżnia role przypisane i osiągnięte, • wyjaśnia, czym jest napięcie ról oraz konflikt ról i podaje 	<ul style="list-style-type: none"> • Dyskusja – cechy osoby przedsiębiorczej. • Mapa mentalna – cechy osoby przedsiębiorczej. • Analiza SWOT – mocne i słabe strony własnej osobowości. • Praca z podręcznikiem – wyjaśnianie pojęć. • Pogadanka na temat typów osobowości. • Symulacja – typy osobowości. • Pogadanka na temat typowych ról społecznych. • Symulacja – konflikt i napięcie ról. • Praca z podręcznikiem – przykłady typowych ról organizacyjnych. • Pogadanka na temat rodzajów zachowań.

<p>1.8 stosuje różne formy komunikacji werbalnej i niewerbalnej w celu autoprezentacji oraz prezentacji własnego stanowiska.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Komunikacja społeczna • Komunikacja interpersonalna • Przebieg procesu komunikacji • Komunikacja werbalna • Komunikacja niewerbalna – mowa ciała 	<p>przykłady wystąpienia tych sytuacji,</p> <ul style="list-style-type: none"> • definiuje pojęcie „rola organizacyjna”, • rozróżnia i charakteryzuje typowe role organizacyjne (WW), • rozpoznaje podstawowe rodzaje zachowań, w tym zachowania asertywne, podaje przyczyny i konsekwencje poszczególnych ich rodzajów, • odnosi poszczególne rodzaje zachowań do osoby przedsiębiorczej, • wskazuje przykłady postawy konformistycznej i nonkonformistycznej (WW), • wykazuje potrzebę przyjmowania postawy asertywnej w określonych sytuacjach. <p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie terminów: „komunikacja społeczna”, „komunikacja interpersonalna”, „komunikacja werbalna”, „komunikacja niewerbalna”, • wymienia i rozróżnia poziomy komunikowania (WW), 	<ul style="list-style-type: none"> • Symulacja – rodzaje zachowań, w tym, zachowania asertywne. • Studium przypadku – zachowanie asertywne. • Dyskusja dotycząca zachowań asertywnych. • Ćwiczenia z asertywności. <ul style="list-style-type: none"> • Praca z podręcznikiem – analiza schematu przebiegu procesu komunikacji. • Pogadanka na temat komunikacji werbalnej i niewerbalnej.
--	--	--	---

<p>1.7 podejmuje racjonalne decyzje, opierając się na posiadanych informacjach, i ocenia skutki własnych działań.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Bariery komunikacyjne • Skuteczne komunikowanie się <ul style="list-style-type: none"> • Proces decyzyjny i jego fazy • Rodzaje decyzji • Wady i zalety indywidualnego i grupowego podejmowania decyzji • Bariery w podejmowaniu decyzji • Racjonalność decyzji 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, czym jest komunikowanie i omawia przebieg tego procesu, charakteryzując poszczególne jego elementy/fazy, • wyjaśnia znaczenie komunikacji niewerbalnej w życiu codziennym, • rozróżnia i charakteryzuje wybrane elementy mowy ciała, • wyjaśnia, czym są bariery komunikacyjne i podaje ich przykłady, • wymienia i charakteryzuje elementy skutecznej komunikacji, • definiuje pojęcie empatii. <p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie terminów: „decyzja”, „decydent”, „problem decyzyjny”, • rozróżnia i charakteryzuje fazy procesu decyzyjnego, • charakteryzuje rodzaje decyzji (WW), • omawia wady i zalety decyzji indywidualnych i zbiorowych, • wymienia i charakteryzuje bariery w podejmowaniu decyzji, 	<ul style="list-style-type: none"> • Symulacja – formy komunikacji werbalnej i niewerbalnej. • Symulacja – autoprezentacja oraz prezentacja własnego stanowiska z wykorzystaniem różnych form komunikacji werbalnej i niewerbalnej. • Pogadanka na temat barier komunikacyjnych. • Mapa mentalna – bariery komunikacyjne. • Burza mózgów – zasady skutecznego komunikowania się. <ul style="list-style-type: none"> • Praca z podręcznikiem – fazy procesy decyzyjnego. • Metaplan – w jaki sposób podejmować decyzje – indywidualnie czy grupowo? • Burza mózgów – bariery w podejmowaniu decyzji. • Mapa mentalna – zasady podejmowania racjonalnej decyzji.
---	--	--	--

<p>5.7 identyfikuje i analizuje konflikty w zespole i proponuje metody ich rozwiązania, szczególnie w drodze negocjacji.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Konflikt i jego rodzaje • Metody rozwiązywania konfliktów • Negocjacje • Mediacje i arbitraż 	<ul style="list-style-type: none"> • wykazuje wpływ występowania luki informacyjnej na jakość podjętej decyzji (WW), • wyjaśnia, czym jest „racjonalność decyzji”, • charakteryzuje decyzje racjonalne metodologicznie oraz decyzje racjonalne rzeczowo (WW), • wymienia i omawia zasady podjęcia racjonalnej decyzji. <p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie terminów: „konflikt”, „negocjacje”, „mediacje”, „arbitraż”, • rozróżnia i charakteryzuje rodzaje konfliktów ze względu na: podmiot i przedmiot konfliktu, • wymienia i charakteryzuje wybrane metody rozwiązywania konfliktów, • wskazuje różnice między poszczególnymi rodzajami negocjacji, • wymienia cechy i umiejętności przydatne w czasie negocjacji, • podaje różnicę między technikami manipulacyjnymi a 	<ul style="list-style-type: none"> • Studium przypadku – schemat podejmowania decyzji w zakładzie produkcyjnym w celu ograniczenia dużej rotacji pracowników. • Symulacja – syndrom grupowego myślenia. <ul style="list-style-type: none"> • Pogadanka na temat rodzajów konfliktów. • Praca z podręcznikiem – metody rozwiązywania konfliktów. • Symulacja – rozwiązywanie konfliktu. • Burza mózgów – umiejętności i cechy przydatne podczas negocjacji. • Burza mózgów – formy manipulacji w życiu codziennym. • Dyskusja panelowa – zasadność stosowania
--	---	--	---

		<p>technikami negocjacyjnymi (WW),</p> <ul style="list-style-type: none"> • podaje przykłady technik manipulacyjnych stosowanych podczas negocjacji (WW), • wymienia i omawia zasady prowadzenia skutecznych negocjacji (WW), • wymienia zalety arbitrażu. 	<p>technik manipulacyjnych w negocjacjach.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Symulacja – negocjacje. • Mapa mentalna – zasady prowadzenia skutecznych negocjacji. • Ćwiczenia w negocjacjach.
Dział programu: Istota funkcjonowania gospodarki rynkowej			
<p>2.5 omawia transformację gospodarki Polski po 1989 r.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Gospodarka centralnie sterowana • Transformacja polskiej gospodarki • Plan Balcerowicza • Gospodarka rynkowa • Podmioty gospodarki rynkowej • Prawo podaży i popytu 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • definiuje pojęcia: „gospodarka rynkowa”, „mechanizm rynkowy”, „popyt” oraz „podaż”, plan Balcerowicza, • wymienia filary gospodarki centralnie sterowanej i gospodarki rynkowej, • przedstawia argumenty świadczące o nieefektywności gospodarki centralnie sterowanej, • omawia proces transformacji polskiej gospodarki, • charakteryzuje działania składające się na proces transformacji gospodarczej w Polsce (WW), • wyjaśnia, na czym polegał „Plan Balcerowicza”, 	<ul style="list-style-type: none"> • Pogadanka na temat gospodarki centralnie planowanej. • Praca w grupach – wydana przez IPN gra planszowa pt. „Kolejka”. • Pokaz filmu – wybrane fragmenty „Kroniki filmowej”. • Projekt edukacyjny – Życie w PRL-u. • Praca z podręcznikiem – analiza schematu transformacji polskiej gospodarki. • Mapa mentalna – cechy gospodarki centralnie sterowanej i gospodarki rynkowej. • Dyskusja panelowa – plan Balcerowicza – sukces różnie oceniany.

<p>2.3 wymienia podstawowe cechy, funkcje i rodzaje rynków.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Rynek i jego rodzaje • Funkcje rynku • Struktury rynkowe 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje najważniejsze różnice między gospodarką centralnie sterowaną a gospodarką rynkową, • wymienia główne podmioty gospodarki rynkowej. <p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie terminu „rynek”, • wymienia funkcje rynku, • klasyfikuje rynek wg przedmiotu wymiany, • podaje różnice między rynkiem producenta a rynkiem konsumenta, • wymienia i charakteryzuje główne modele struktur rynkowych (monopol, oligopol, konkurencja monopolistyczna, konkurencja doskonała), • wykazuje potrzebę wspierania konkurencji i walki z monopolem (WW), • określa rodzaje rynków występujących w najbliższym otoczeniu. 	<ul style="list-style-type: none"> • Dyskusja dotycząca zasad funkcjonowania gospodarki rynkowej. <ul style="list-style-type: none"> • Pogadanka na temat rodzajów rynku. • Burza mózgów – funkcje rynku. • Studium przypadku – Kartel OPEC. • Dyskusja dotycząca struktur rynkowych. • Praca z tekstem źródłowym – sprawozdania z działalności UOKiK (fragmenty dotyczące m.in. zmów cenowych).
<p>2.6 charakteryzuje czynniki wpływające na popyt i podaż;</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Popyt • Podaż 		

<p>1.7 podejmuje racjonalne decyzje, opierając się na posiadanych informacjach, i ocenia skutki własnych działań.</p> <p>1.9 przedstawia drogę, jaką dochodzi się własnych praw w roli członka zespołu, pracownika, konsumenta;</p> <p>1.10 zna prawa konsumenta oraz wymienia instytucje stojące na ich straży; przedstawia zasady składania reklamacji w przypadku niezgodności towaru z umową.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Wydatki gospodarstw domowych • Deficyt w domowych finansach • Budżet gospodarstwa domowego • Konsument i jego prawa • Instytucje stojące na straży praw konsumenta • Zjawisko zmony cenowej • Niezgodność towaru z umową • Gwarancja • Reklamacja • Prawa e-konsumenta • Rękojmia 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • definiuje gospodarstwo domowe, budżet domowy, deficyt budżetowy, • wymienia i charakteryzuje główne źródła dochodów gospodarstw domowych, • wymienia i charakteryzuje główne rodzaje wydatków gospodarstw domowych: konsumpcyjne i inwestycyjne (z podziałem na stałe i zmienne), • tworzy budżet domowy swojej rodziny, a następnie zarządza nim, • ocenia strukturę wydatków własnej rodziny, • proponuje działania mające na celu zniwelowanie deficytu w budżecie domowym. <p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie terminów: „konsument”, „gwarancja”, „reklamacja”, „zakupy na odległość”, „rękojmia”, • wymienia i charakteryzuje podstawowe prawa konsumenta, 	<ul style="list-style-type: none"> • Mapa mentalna – dochody i wydatki gospodarstw domowych. • Studium przypadku – prawo Engla. • Praca z wykresami i danymi statystycznymi – wielkość dochodów i wydatków gospodarstw domowych. • Praca z wykresami i danymi statystycznymi – struktura dochodów i wydatków gospodarstw domowych. • Burza mózgów – działania na rzecz ograniczenia deficytu w budżecie domowym. • Projekt edukacyjny – budżet domowy. • Ćwiczenia w planowaniu budżetu gospodarstwa domowego. • Dyskusja dotycząca podstawowych praw i ochrony konsumenta. • Burza mózgów – bezpieczne zakupy w internecie. • Wykład połączony z prezentacją – np. wizyta
---	---	---	--

<p>4.1 wymienia i charakteryzuje ekonomiczne funkcje państwa; 4.3 przedstawia przyczyny i narzędzia oddziaływania państwa na gospodarkę.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Przyczyny ingerencji państwa w gospodarkę • Funkcje ekonomiczne państwa • Polityka gospodarcza państwa • Polityka fiskalna i monetarna państwa 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia akty prawne dotyczące ochrony praw konsumenta (WW), • wymienia instytucje zajmujące się ochroną konsumentów oraz określa ich cele i zadania, • wyjaśnia, na czym polega zjawisko zmywy cenowej (WW), • przedstawia prawa konsumenta z tytułu niezgodności towaru z umową, • podaje różnice między reklamacją a gwarancją, • wyróżnia prawa przysługujące konsumentom w wypadku zakupów na odległość, • przedstawia zasady składania reklamacji w przypadku niezgodności towaru z umową, • przedstawia drogę, jaką dochodzi się własnych praw w roli konsumenta. <p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie terminów: interwencjonizm państwowy, dobra publiczne, 	<p>miejskiego (powiatowego) rzecznika konsumentów.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Studium przypadku – zmywy cenowe. • Praca z materiałami źródłowymi – fragmenty aktów prawnych dotyczących praw konsumenta, broszury UOKiK, federacji Konsumentów, Stowarzyszenia Konsumentów Polskich. • Praca z podręcznikiem, materiałami źródłowymi – analiza protokołu reklamacyjnego • Ćwiczenia w składaniu reklamacji – wypełnianie protokołu reklamacyjnego. <p>• Burza mózgów – przyczyny ingerencji państwa w gospodarkę.</p>
--	---	--	---

<p>4.2 opisuje podstawowe mierniki wzrostu gospodarczego; 4.9 charakteryzuje zjawiska recesji i dobrej koniunktury w gospodarce;</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Narzędzia oddziaływania państwa na gospodarkę • Wzrost gospodarczy a rozwój gospodarczy • Wskaźniki wzrostu gospodarczego • Wskaźniki rozwoju gospodarczego • Cykl koniunkturalny, jego przebieg i fazy 	<ul style="list-style-type: none"> • określa przyczyny ingerencji państwa w gospodarkę, • przedstawia argumenty za i przeciw ingerencji państwa w gospodarkę, • wymienia, rozróżnia i charakteryzuje funkcje ekonomiczne państwa, • określa cele polityki gospodarczej, a w jej ramach – polityki fiskalnej i polityki monetarnej, • wyjaśnia i rozróżnia pojęcia: „polityka makroekonomiczna” i „polityka mikroekonomiczna”, • wymienia i charakteryzuje narzędzia oddziaływania państwa w gospodarkę. <p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie terminów: „wzrost gospodarczy”, „rozwój gospodarczy”, „siła nabywcza waluty”, „cykl koniunkturalny”, • rozróżnia i opisuje wybrane wskaźniki wzrostu gospodarczego i rozwoju gospodarczego, • porównuje wartości wybranych wskaźników wzrostu i rozwoju 	<ul style="list-style-type: none"> • Dyskusja dotycząca funkcji ekonomicznych państwa. • Praca z wykresami, danymi statystycznymi – analiza udziału wydatków publicznych w PKB wybranych państw, analiza wskaźnika wolności gospodarczej (ang. IEF). • Burza mózgów – narzędzia oddziaływania państwa na gospodarkę. • Dyskusja panelowa – interwencjonizm państwowy – niezbędny w czasie kryzysu? • Studium przypadku – przykład interwencji państwa w procesy gospodarcze. <ul style="list-style-type: none"> • Burza mózgów – wzrost a rozwój gospodarczy. • Praca z wykresami, mapami, danymi statystycznymi – analiza wybranych wskaźników wzrostu i rozwoju gospodarczego wybranych regionów. • Metaplan – działania na rzecz zmniejszenia
--	---	--	---

		<p>gospodarczego dla Polski z wartościami wskaźników dla innych państw,</p> <ul style="list-style-type: none"> • formułuje wnioski o poziomie rozwoju gospodarczego państwa na podstawie analizy stosownych wskaźników ekonomicznych, • klasyfikuje państwa na podstawie wartości wskaźnika rozwoju społecznego (HDI) (WW), • interpretuje wysokość i przyrost PKB, • wyjaśnia przyczyny różnic między nominalnym a realnym PKB, • wyjaśnia, dlaczego wskaźnik PKB ma zawężone znaczenie przy porównywaniu jakości życia obywateli różnych państw (WW), • wymienia fazy cyklu koniunkturalnego, • omawia przebieg klasycznego cyklu koniunkturalnego, • charakteryzuje zjawiska recesji i dobrej koniunktury w gospodarce, • określa, na podstawie analizy wskaźników aktywności gospodarczej, fazę cyklu 	<p>dysproporcji w poziomie życia między Polską a krajami Europy Zachodniej należącymi do UE.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Studium przypadku – <i>Big Mac Index</i>. • Studium przypadku – wzrost gospodarczy Polski po 1989 r. • Praca z wykresami – analiza przebiegu klasycznego cyklu koniunkturalnego.
--	--	--	---

<p>4.4 wymienia źródła dochodów i rodzaje wydatków państwa; 4.5 wyjaśnia wpływ deficytu budżetowego i długu publicznego na gospodarkę.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Budżet państwa i jego funkcje • Dochody i wydatki budżetu państwa • Deficyt budżetowy i dług publiczny a gospodarka 	<p>koniunkturalnego, w której znajduje się polska gospodarka (WW).</p> <p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie terminów: „budżet państwa”, „podatek”, „dług publiczny”, • wymienia, rozróżnia i charakteryzuje funkcje budżetu państwa, • wymienia, rozróżnia i charakteryzuje podstawowe zasady budżetowe, • wymienia główne źródła dochodów budżetu państwa, • wymienia główne wydatki z budżetu państwa, • ocenia znaczenie deficytu budżetowego i długu publicznego na gospodarkę, • formułuje wnioski na podstawie analizy danych statystycznych dotyczących wartości deficytu budżetowego i długu publicznego państwa w relacji do PKB. 	<ul style="list-style-type: none"> • Burza mózgów – funkcje budżetu państwa. • Pogadanka na temat zasad budżetowych. • Praca z wykresami, danymi statystycznymi – analiza struktury dochodów i wydatków budżetu państwa. • Praca z wykresami, danymi statystycznymi – analiza danych statystycznych dotyczących wartości deficytu budżetowego i długu publicznego państwa w relacji do PKB. • Mapa mentalna – źródła finansowania deficytu budżetowego. • Metaplan – deficyt budżetowy w Polsce. • Metaplan – dług publiczny w Polsce. • Dyskusja dotycząca wpływu deficytu budżetowego i
--	---	--	---

			<p>długu publicznego na gospodarke.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Gra symulacyjna (np. „Finanse publiczne” dostępna na portalu www.nbportal.pl).
Dział programu: Pieniądz i bankowość			
<p>2.4 wyjaśnia określony obieg pieniądza w gospodarce rynkowej; 3.1 rozróżnia formy i funkcje pieniądza; 4.7 identyfikuje rodzaje inflacji w zależności od przyczyn jej powstania oraz stopy inflacji.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ewolucja form pieniądza • Właściwości, funkcje i cechy pieniądza • obieg pieniądza w gospodarce • Inflacja i jej rodzaje • Inflacja w Polsce 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie terminów: „pieniądz”, „siła nabywcza”, „inflacja”, „stopa inflacji”, • omawia ewaluację pieniądza, • wymienia, rozróżnia i charakteryzuje formy pieniądza, • wymienia i charakteryzuje właściwości pieniądza, • wymienia i charakteryzuje funkcje pieniądza, • wymienia i charakteryzuje cechy pieniądza, • omawia przyczyny zmian wartości pieniądza (siła nabywcza), • objaśnia obieg pieniądza w gospodarce, • identyfikuje rodzaje inflacji w zależności od przyczyn jej powstania oraz stopy inflacji, • omawia skutki inflacji, 	<ul style="list-style-type: none"> • Pogadanka lub prezentacja multimedialna na temat ewolucji form pieniądza. • Burza mózgów – właściwości i funkcje pieniądza. • Pokaz (banknotów i monet o różnym nominale i różnej walucie) – funkcje i cechy pieniądza. • Praca z materiałami źródłowymi, planszami, prezentacja multimedialna – obieg pieniądza w gospodarce. • Studium przypadku, np. inflacja w Polsce, denominacja w Polsce. • Studium przypadku – rekordowe hiperinflacje. • Studium przypadku – deflacja, np. w Japonii. • Praca z wykresami, danymi statystycznymi – analiza

<p>3.2 wyjaśnia rolę, jaką w gospodarce pełnią instytucje rynkowe: bank centralny, banki komercyjne, giełda papierów wartościowych, fundusze inwestycyjne, firmy ubezpieczeniowe, fundusze emerytalne; 4.6 charakteryzuje narzędzia polityki pieniężnej.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Polski system bankowy • Bank centralny • Banki komercyjne • Rola banków w gospodarce 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia sposoby przeciwdziałania inflacji. <p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie terminów: „bank”, „system bankowy”, • wymienia elementy systemu bankowego w Polsce, • wyjaśnia rolę banku centralnego w gospodarce, • wymienia i charakteryzuje funkcje banku centralnego, • wyjaśnia, na czym polega polityka pieniężna banku centralnego, • identyfikuje rodzaje polityki pieniężnej prowadzonej przez NBP, • wymienia i charakteryzuje podstawowe narzędzia polityki pieniężnej NBP, • wykazuje zależność między zmianą stóp procentowych przez NBP, a oprocentowaniem kredytów udzielanych osobom 	<p>wartości indeksu cen towarów i usług konsumpcyjnych.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Burza mózgów – skutki inflacji. • Praca z podręcznikiem, planszą, prezentacja multimedialna – system bankowy w Polsce. • Pogadanka na temat roli banku centralnego w gospodarce. • Prezentacja multimedialna – narzędzia polityki pieniężnej. • Burza mózgów – rodzaje banków ze względu na dominującą działalność. • Studium przypadku – Spółdzielcze Kasy Oszczędnościowo-Kredytowe (SKOK). • Praca z wykresami, danymi statystycznymi – analiza zmiany liczby banków komercyjnych i spółdzielczych – gra strategiczna (np. „Bank O.K.” dostępna w portalu www.nbportal.pl).
--	---	--	---

<p>3.3 oblicza procent od kredytu i lokaty bankowej, ocenia możliwość spłaty zaciągniętego kredytu przy określonym dochodzie; 3.10 analizuje oferty banków, funduszy inwestycyjnych, firm ubezpieczeniowych i funduszy emerytalnych.</p>	<ul style="list-style-type: none"> •Rodzaje usług bankowych •Rachunek bankowy •Konta osobiste •Konta firmowe •Lokaty bankowe •Karty płatnicze 	<p>fizycznym i przedsiębiorcom przez banki,</p> <ul style="list-style-type: none"> •określa znaczenie Rady Polityki Pieniężnej w kształtowaniu polityki pieniężnej NBP, •rozróżnia rodzaje banków ze względu na dominującą działalność, •wyjaśnia różnicę między bankami komercyjnymi a bankami spółdzielczymi, •wyjaśnia rolę, jaką w gospodarce pełnią banki. <p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> •wymienia podstawowe rodzaje usług bankowych, •rozróżnia rodzaje kont osobistych, •wyjaśnia zasady funkcjonowania lokat bankowych, wymienia i charakteryzuje ich rodzaje, •wyjaśnia znaczenie terminów: „limit debetowy”, „kapitalizacja odsetek”, „karta płatnicza”, •identyfikuje rodzaje kart płatniczych, •omawia zasady rozsądnego korzystania z karty kredytowej, 	<ul style="list-style-type: none"> •Wykład połączony z prezentacją, np. wizyta przedstawiciela banku. •Prezentacja – foldery reklamowe usług bankowych. •Pogadanka na temat kont osobistych firmowych oraz lokat bankowych. •Projekt edukacyjny – wybór najlepszej lokaty terminowej i konta osobistego spośród ofert banków.
--	---	--	---

<p>3.3 oblicza procent od kredytu i lokaty bankowej, ocenia możliwość spłaty zaciągniętego kredytu przy określonym dochodzie.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Kredyty i ich rodzaje • Kredyt konsumencki • RRSO • Pożyczki 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia zasady wyboru najlepszej lokaty, • oblicza należne odsetki od lokat bankowych z uwzględnieniem różnego oprocentowania i kapitalizacji, • wykazuje zależność między częstotliwością kapitalizacji odsetek a wielkością należnych odsetek od lokaty bankowej, • wyjaśnia różnice między stałym a zmiennym oprocentowaniem lokat bankowych (WW), • porównuje ofert wybranych usług bankowych. <p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • identyfikuje rodzaje kredytów wg kryteriów: okres kredytowania, waluta kredytu, przeznaczenie kredytu, • wyjaśnia znaczenie terminów: „kredyt”, „kredyt konsumencki”, „rzeczywista roczna stopa oprocentowania”, „pożyczka”, „zastaw hipoteczny”, „spread walutowy”, „zdolność kredytowa”, 	<ul style="list-style-type: none"> •Burza mózgów – rozsądne korzystanie z karty kredytowej. •Burza mózgów – jak wybrać najlepszą lokatę. •Ćwiczenia techniczne – obliczanie należnych odsetek od lokaty bankowej z uwzględnieniem kapitalizacji. <ul style="list-style-type: none"> •Wykład połączony z prezentacją, np. wizyta przedstawiciela banku. •Praca z materiałami źródłowymi – np. fragmenty ustawy o kredycie
---	---	---	--

<p>3.10 analizuje oferty banków, funduszy inwestycyjnych, firm ubezpieczeniowych i funduszy emerytalnych; 3.2 wyjaśnia rolę, jaką w gospodarce pełnią instytucje rynkowe: bank centralny, banki komercyjne, giełda papierów wartościowych, fundusze inwestycyjne, firmy ubezpieczeniowe, fundusze emerytalne; 3.5 wskazuje różnicę między różnymi rodzajami papierów wartościowych; 3.7 rozróżnia formy inwestowania kapitału i dostrzega zróżnicowanie stopnia ryzyka w zależności od rodzaju inwestycji oraz okresu inwestowania;</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Inwestycje i ich podział • Inwestycje finansowe • Obligacje • Bony skarbowe i weksle • Akcje • Fundusze inwestycyjne 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia podstawowe prawa przysługujące kredytobiorcy w wypadku umowy kredytu konsumenckiego, • ocenia możliwość spłaty zaciągniętego kredytu przy określonym dochodzie, • wymienia najważniejsze kryteria oceny zdolności kredytowej stosowane przez banki, • wskazuje rolę Biura Informacji Kredytowej – BIK w procesie przyznawania kredytów (WW), • podaje różnice między kredytem a pożyczką, • wymienia i omawia kryteria wyboru najlepszego kredytu, • oblicza należne odsetki od zaciągniętego kredytu. <p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie terminów: „inwestowanie”, „instrument finansowy”, „papiery wartościowe”, „obligacje”, „bony skarbowe”, „weksle”, „akcje”, „fundusz inwestycyjny”, • identyfikuje rodzaje inwestycji wg różnych kryteriów 	<p>konsumenckim – prawa kredytobiorcy zaciągającego kredyt konsumencki.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pogadanka na temat podziału i rodzajów kredytów. <ul style="list-style-type: none"> • Projekt edukacyjny – główne kryteria oceny zdolności kredytowej stosowane przez banki. • Projekt edukacyjny – wybór najlepszego kredytu konsumenckiego spośród ofert banków. • Metoda programowa – wykorzystanie komputera z dostępem do internetu w celu określenia zdolności kredytowej za pomocą kalkulatorów zdolności kredytowej. • Ćwiczenia techniczne – obliczanie należnych odsetek od kredytu.
--	---	--	---

<p>3.8 oblicza przewidywany zysk z przykładowej inwestycji kapitałowej w krótkim i długim okresie; 3.10 analizuje oferty banków, funduszy inwestycyjnych, firm ubezpieczeniowych i funduszy emerytalnych.</p>		<p>(przedmiot inwestycji, podmiot inwestowania),</p> <ul style="list-style-type: none"> • rozróżnia i charakteryzuje inwestycje rzeczowe i finansowe, • wskazuje różnice między poszczególnymi rodzajami papierów wartościowych, • wymienia rodzaje obligacji ze względu na emitenta, • wymienia typy obligacji skarbowych w Polsce (WW), • określa rodzaje akcji ze względu na sposób przenoszenia własności oraz wg uprawnień właściciela akcji, • wyjaśnia pojęcie i zasady emisji akcji, • rozróżnia ceny akcji (nominalną, emisyjną oraz rynkową) (WW), • wyjaśnia, czym są fundusze inwestycyjne, • wyjaśnia pojęcia: „jednostka uczestnictwa”, „certyfikat inwestycyjny” (WW), • wymienia i charakteryzuje rodzaje funduszy inwestycyjnych, uwzględniając potencjalne zyski roczne oraz ryzyko wystąpienia strat, 	<ul style="list-style-type: none"> • Wykład połączony z prezentacją, np. wizyta przedstawiciela banku. • Studium przypadku – rodzaje obligacji skarbowych w Polsce. • Praca z materiałami źródłowymi – analiza prospektu emisyjnego, np. akcji, obligacji. • Burza mózgów – zalety i wady wybranych instrumentów finansowych. • Burza mózgów – kryteria wyboru optymalnej formy inwestowania. • Praca z wykresami, danymi statystycznymi – analiza potencjalnych zysków w zależności od długości trwania inwestycji oraz rodzaju instrumentu finansowego. • Ćwiczenia techniczne – obliczanie wysokości
---	--	--	--

<p>3.2 wyjaśnia rolę, jaką w gospodarce pełnią instytucje rynkowe: bank centralny, banki komercyjne, giełda papierów wartościowych, fundusze inwestycyjne, firmy ubezpieczeniowe, fundusze emerytalne;</p> <p>3.4 wyjaśnia mechanizm funkcjonowania giełdy papierów wartościowych na przykładzie Giełdy Papierów Wartościowych w Warszawie;</p> <p>3.6 wymienia podstawowe wskaźniki giełdowe i wyjaśnia ich wagę w podejmowaniu decyzji dotyczących inwestowania na giełdzie.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Rynek kapitałowy w Polsce • Rynek pierwotny i rynek wtórny • Giełda • Analiza tabel z informacjami giełdowymi • System notowań na GPW • Główne indeksy giełdowe na GPW • Historia warszawskiej giełdy • Rola giełdy w gospodarce 	<ul style="list-style-type: none"> • rozróżnia formy inwestowania kapitału, • oblicza przewidywany zysk z przykładowej inwestycji kapitałowej w krótkim i długim okresie, • dostrzega zróżnicowanie stopnia ryzyka w zależności od rodzaju inwestycji oraz okresu inwestowania, • wymienia i charakteryzuje kryteria wyboru formy inwestycji. <p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienia i charakteryzuje instytucje rynku kapitałowego w Polsce, • określa miejsce GPW w systemie rynku kapitałowego, • definiuje pojęcie giełdy oraz charakteryzuje jej rodzaje, • wymienia i omawia rynki giełdowe na GPW, • analizuje tabele z informacjami giełdowymi, • wyjaśnia znaczenie terminów: „makler”, „indeks giełdowy”, 	<p>potencjalnych zysków z różnych form inwestycji.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Gra symulacyjna (np. „Gotówka” dostępna na portalu www.nbportal.pl).
--	---	--	--

		<p>„ceduła giełdowa”, „hossa”, „bessa”,</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia mechanizm funkcjonowania GWP, • omawia systemy notowań na GWP, • wymienia podstawowe indeksy na GPW, • wyjaśnia wagę podstawowych wskaźników giełdowych w podejmowaniu decyzji dotyczących inwestowania na giełdzie, • przedstawia rys historyczny GWP, • omawia rolę giełdy w gospodarce, • omawia działania podejmowane przed rozpoczęciem inwestowania na giełdzie. 	<ul style="list-style-type: none"> • Pogadanka o rynku kapitałowym w Polsce. • Wykład połączony z prezentacją, np. wizyta przedstawiciela biura maklerskiego. • Praca z materiałami źródłowym, np. cedułą giełdową. • Ćwiczenia w czytaniu tabel z informacjami giełdowymi zamieszczone w dziennikach ekonomicznych. • Pogadanka o mechanizmie funkcjonowania giełdy papierów wartościowych na przykładzie GPW. • Praca z wykresami i danymi giełdowymi – np. wartości wskaźników i indeksów giełdowych. • Dyskusja na temat roli giełdy w gospodarce. • Gra symulacyjna – inwestowanie na giełdzie papierów wartościowych.
Dział programu: Podatki i ubezpieczenia			
6.8 charakteryzuje różne formy wynagrodzeń i oblicza swoje wynagrodzenie brutto i netto; wypełnia deklarację podatkową PIT, opierając się na przykładowych danych.	<ul style="list-style-type: none"> • Pojęcie, funkcje i rodzaje podatków • Klasyczne zasady podatkowe 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • definiuje pojęcie podatku, • argumentuje konieczność płacenia podatków, 	<ul style="list-style-type: none"> • Wykład połączony z prezentacją, np. wizyta przedstawiciela urzędu skarbowego.

	<ul style="list-style-type: none"> • Klasyfikacja podatków w Polsce • Podatki pośrednie i bezpośrednie • VAT • Dzień Wolności Podatkowej 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia i omawia rodzaje podatników, • wyjaśnia znaczenie terminów: „zdolność prawna”, „osobowość prawna”, „podatnik”, „obowiązek podatkowy”, „przedmiot opodatkowania”, „stawka podatkowa”, „podstawa opodatkowania”, • wymienia i charakteryzuje funkcje podatków, • omawia klasyczne zasady podatkowe A. Smitha, • identyfikuje rodzaje podatków wg różnych kryteriów, • charakteryzuje podatki progresywne, proporcjonalne i regresywne, • przedstawia argumenty za i przeciw wprowadzeniu podatku liniowego (WW), • omawia rolę podatku VAT w polskim systemie podatkowym, • wyjaśnia znaczenie terminu „Dzień Wolności Podatkowej” (WW), • porównuje stopień obciążenia obywatela podatkami w różnych krajach (WW), • ocenia system podatkowego w Polsce. 	<ul style="list-style-type: none"> • Burza mózgów – dlaczego płacimy podatki? • Pogadanka na temat funkcji i rodzajów podatków. • Praca z wykresami, danymi statystycznymi – struktura dochodów budżetu państwa. • Studium przypadku – analiza etapów naliczania i rozliczania podatku VAT w poszczególnych fazach produkcji i sprzedaży towarów. • Dyskusja panelowa – podatek liniowy czy progresywny? • Ćwiczenia techniczne – obliczanie należnego podatku VAT w poszczególnych fazach produkcji i sprzedaży towarów. • Studium przypadku – Dzień Wolności Podatkowej w wybranych krajach. • Praca z materiałami źródłowymi – ranking przyjazności systemów podatkowych opracowany przez Bank Światowy.
--	--	--	---

<p>6.8 charakteryzuje różne formy wynagrodzeń i oblicza swoje wynagrodzenie brutto i netto; wypełnia deklarację podatkową PIT, opierając się na przykładowych danych.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Podmiot opodatkowania • Przedmiot opodatkowania • Sposoby obliczania podatku • Kwota wolna od podatku • Ulgi podatkowe • Wspólne opodatkowanie • Rodzaje formularzy podatkowych • Rozliczenie podatku przez pracodawcę 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie terminów: „obowiązek podatkowy”, „dochód”, „przychód”, „koszty uzyskania przychodu”, „kwota wolna od podatku”, „ulga podatkowa”, „zaliczka na podatek dochodowy”, „płatnik podatku”, • omawia sposób obliczania podatku wg różnych stawek podatkowych, • wymienia obowiązujące ulgi podatkowe w Polsce, • omawia zasady wspólnego opodatkowania, • wymienia rodzaje formularzy podatkowych, • dobiera odpowiedni formularz podatkowy do źródeł przychodu oraz sposobu jego opodatkowania. 	<ul style="list-style-type: none"> • Wykład połączony z prezentacją, np. wizyta przedstawiciela urzędu skarbowego. • Prezentacja – rodzaje formularzy podatkowych. • Studium przypadku – korzyści wynikające ze wspólnego opodatkowania małżonków podatkiem dochodowym od osób fizycznych. • Praca z materiałami źródłowymi – broszury informacyjne do poszczególnych formularzy podatkowych. • Ćwiczenia techniczne – obliczanie wysokości należnego podatku osób wspólnie opodatkowujących się.
<p>6.8 charakteryzuje różne formy wynagrodzeń i oblicza swoje wynagrodzenie brutto i netto; wypełnia deklarację podatkową PIT, opierając się na przykładowych danych.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Wypełnianie rocznego zeznania podatkowego 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie terminu „Urządowe Poświadczenie Odbioru” (UPO), • wymienia sposoby złożenia zeznania podatkowego, 	<ul style="list-style-type: none"> • Praca z materiałami źródłowymi – broszury informacyjne do poszczególnych formularzy podatkowych.

<p>3.2 wyjaśnia rolę, jaką w gospodarce pełnią instytucje rynkowe: bank centralny, banki komercyjne, giełda papierów wartościowych, fundusze inwestycyjne, firmy ubezpieczeniowe, fundusze emerytalne; 3.9 charakteryzuje system emerytalny w Polsce i wskazuje związek pomiędzy swoją przyszłą aktywnością zawodową a wysokością emerytury; 3.10 analizuje oferty banków, funduszy inwestycyjnych, firm ubezpieczeniowych i funduszy emerytalnych.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Rodzaje ubezpieczeń • Ochrona ubezpieczeniowa • Suma ubezpieczenia • Roszczenia z umowy ubezpieczenia • Ubezpieczeniowy Fundusz Gwarancyjny • Obowiązki ubezpieczonego i ubezpieczyciela • Ubezpieczenia zdrowotne • Ubezpieczenia społeczne • Polski system emerytalny • Otwarte Fundusze Emerytalne 	<ul style="list-style-type: none"> • wypełnia roczne zeznanie podatkowe na podstawie przykładowych danych. <p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, czym jest ubezpieczenie, • wyjaśnia znaczenie terminów: „ubezpieczyciel”, „ubezpieczający”, „ubezpieczony”, „system zabezpieczenia społecznego”, „ubezpieczenia publiczne i ubezpieczenia prywatne”, „polisa ubezpieczeniowa”, „karencja”, • wymienia i charakteryzuje rodzaje ubezpieczeń wg różnych kryteriów (przedmiotu ubezpieczenia, stopnia swobody w zakresie nawiązania stosunku ubezpieczeń), • omawia rolę Ubezpieczeniowego Funduszu Gwarancyjnego w polskim systemie ubezpieczeń, • wymienia podstawowe obowiązki ubezpieczonego i ubezpieczyciela, 	<ul style="list-style-type: none"> • Metoda programowa – wypełnianie rocznego zeznania podatkowego za pomocą programu komputerowego. • Ćwiczenia techniczne – wypełnianie rocznego zeznania podatkowego. • Wykład połączony z prezentacją, np. wizyta przedstawiciela firmy ubezpieczeniowej. • Burza mózgów – dlaczego się ubezpieczamy? • Praca z materiałami źródłowymi – analiza fragmentów ogólnych warunków ubezpieczenia (OWU). • Metoda programowa – wykorzystanie komputera z dostępem do internetu w celu obliczenia prognozowanej wysokości emerytury za pomocą kalkulatora emerytalnego. • Praca z wykresami, danymi statystycznymi – analiza stopy zwrotu poszczególnych OFE.
---	--	--	---

		<ul style="list-style-type: none"> • wymienia filary systemu emerytalnego w Polsce, • charakteryzuje poszczególne filary systemu emerytalnego w Polsce, • wskazuje związek pomiędzy swoją przyszłą aktywnością zawodową, a wysokością emerytury, • wyjaśnia, jaką rolę pełnią w gospodarce fundusze emerytalne. 	<ul style="list-style-type: none"> • Dyskusja dotycząca systemu emerytalnego w Polsce.
Dział programu: Przedsiębiorstwo			
<p>2.1 charakteryzuje społeczne i ekonomiczne cele gospodarowania, odwołując się do przykładów z różnych dziedzin;</p> <p>2.2 rozróżnia czynniki wytwórcze (praca, przedsiębiorczość, kapitał, ziemia i informacja) i wyjaśnia ich znaczenie w różnych dziedzinach gospodarki.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ekonomiczne cele gospodarowania • Społeczne cele gospodarowania • Czynniki produkcji • Rodzaje działalności gospodarczej • Polska Klasyfikacja działalności (PKD) 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienia i charakteryzuje ekonomiczne cele gospodarowania, • wymienia i charakteryzuje społeczne cele gospodarowania, • wymienia i omawia czynniki produkcji, • wymienia i charakteryzuje rodzaje działalności gospodarczej, • określa rodzaj działalności gospodarczej wg PKD 2007 (WW) . 	<ul style="list-style-type: none"> • Burza mózgów – ekonomiczne cele gospodarowania. • Mapa mentalna – czynniki produkcji. • Studium przypadku – określanie rodzaju działalności gospodarczej wg PKD 2007. • Ćwiczenia techniczne – określanie rodzaju działalności gospodarczej wg PKD.
<p>5.4 rozróżnia podstawowe formy prawno-organizacyjne przedsiębiorstwa.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Przedsiębiorca 		

<p>5.6 omawia zasady pracy zespołowej i wyjaśnia, na czym polegają role lidera i wykonawcy; omawia cechy dobrego kierownika zespołu.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Przebieg procesu zarządzania • Dobór pracowników • Zasady organizacji pracy w firmie • Cechy dobrego kierownika (lidera) zespołu • Motywowanie • Zasady pracy zespołowej • Cechy wykonawcy • Kontrola firmy 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, na czym polega analiza strategiczna SWOT, • wyjaśnia pojęcia: „analiza rynku” i „rynek potencjalny”, • sporządza projekt własnego przedsiębiorstwa oparty na biznesplanie. <p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienia i charakteryzuje elementy oraz przebieg proces zarządzania, • wymienia i omawia zasady organizacji pracy w firmie, • definiuje terminy: „styl kierowania”, „motywowanie”, „efekt synergii”, • wymienia i wyjaśnia, na czym polegają style zarządzania, • wymienia cechy dobrego kierownika (lidera zespołu), • ocenia zastosowanie różnych stylów kierowania w zależności od rodzaju przedsiębiorstwa i przedmiotu działalności (WW), • dowodzi skuteczności łączenia różnych sposobów motywowania podwładnych, 	<p>poszczególnych elementów biznesplanu.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Studium przypadku – analiza SWOT wybranego przedsiębiorstwa. • Ćwiczenia techniczne – sporządzanie biznesplanu własnego przedsiębiorstwa. <ul style="list-style-type: none"> • Praca z podręcznikiem, prezentacja multimedialna – przebieg procesu zarządzania. • Pogadanka na temat zasad organizacji pracy w firmie. • Burza mózgów– cechy dobrego lidera(kierownika) zespołu. • Symulacja – sposoby motywowania pracowników. • Studium przypadku – zarządzanie przez cele. • Symulacja – style zarządzania. • Dyskusja dotycząca zasad pracy zespołowej. • Burza mózgów – cechy dobrego wykonawcy. • Gra symulacyjna (np. „Football manager” dostępna na portalu www.nbportal.pl).
--	--	---	---

<p>5.10 charakteryzuje czynniki wpływające na sukces i niepowodzenie przedsiębiorstwa.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Aktywa, pasywa i bilans przedsiębiorstwa • Koszty • Wynik finansowy działalności • Rachunek zysków i strat • Wskaźniki analizy finansowej • Próg rentowności • Likwidacja działalności gospodarczej 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia i omawia zasady pracy zespołowej, • wymienia i omawia cechy dobrego wykonawcy. <p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • definiuje pojęcia: „majątek trwały”, „majątek obrotowy”, „aktywa przedsiębiorstwa”, „pasywa przedsiębiorstwa”, „bilans”, „amortyzacja”, „rachunek zysków i strat”, „próg rentowności”, „koszt całkowity”, „całkowity koszt jednostkowy”, • wymienia i charakteryzuje podstawowe składniki bilansu, • analizuje przykładowy wynik finansowy przedsiębiorstwa, • wyznacza próg rentowności na prostych przykładach (WW), • omawia procedurę likwidacji działalności gospodarczej (WW). 	<ul style="list-style-type: none"> • Wykład połączony z prezentacją, np. wizyta księgowego. • Prezentacja multimedialna – podstawowe składniki bilansu. • Studium przypadku – analiza wyniku finansowego przedsiębiorstwa. • Ćwiczenia techniczne – określanie progu rentowności. • Pogadanka na temat sposobów likwidacji działalności gospodarczej.
<p>6.8 charakteryzuje różne formy wynagrodzeń i oblicza swoje wynagrodzenie brutto i netto; wypełnia deklarację podatkową PIT, opierając się na przykładowych danych; 5.10 charakteryzuje czynniki wpływające na sukces i niepowodzenie przedsiębiorstwa.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Rachunkowość firmy • Podstawowe zasady księgowości • Dokumenty księgowe firmy • Księgowość pełna i uproszczona 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • definiuje rachunkowość firmy, 	<ul style="list-style-type: none"> • Wykład połączony z prezentacją, np. wizyta księgowego.

<p>1.6 analizuje przebieg kariery zawodowej osoby, która odniosła sukces w życiu zawodowym zgodnie z zasadami etyki; 1.9 przedstawia drogę, jaką dochodzi się własnych praw w roli członka zespołu, pracownika, konsumenta; 5.9 charakteryzuje zachowania etyczne i nieetyczne w biznesie krajowym i międzynarodowym; 6.9 rozróżnia zachowania etyczne i nieetyczne w roli pracodawcy i pracownika; wyjaśnia zjawisko mobbingu w miejscu pracy oraz przedstawia sposoby przeciwdziałania.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Pojęcie etyki • Etyka w biznesie • Etyka zawodowa • Etyka przedsiębiorstwa • Nieetyczne zachowania w biznesie • Mobbing • Nieetyczne zachowania pracownika • Korupcja 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie terminu „marketing mix” oraz charakteryzuje jego elementy, • wyjaśnia, czym jest promocja oraz charakteryzuje narzędzia promocji, • wyjaśnia, czym jest reklama oraz omawia cele działań reklamowych, • wymienia rodzaje mediów reklamowych, • wskazuje pozytywne i negatywne przykłady wpływu reklamy na konsumentów, • odczytuje informacje zawarte w reklamach, odróżniając je od elementów perswazyjnych, • omawia zjawisko kreowania marki firmy, uwzględniając znaczenie barw firmowych (WW). <p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje: reguły moralne i normy prawne jako elementy etycznego postępowania, • wymienia, rozróżnia oraz charakteryzuje podstawowe wartości etyczne w biznesie, 	<ul style="list-style-type: none"> • Dyskusja panelowa – oddziaływanie reklamy na konsumenta. • Praca z wykresami, danymi statystycznymi – analiza udziału poszczególnych mediów w rynku reklamy (według wartości wydatków). • Projekcja wybranych spotów reklamowych – odróżnianie reklam rzetelnych od reklam perswazyjnych. • Studium przypadku – <i>product placement</i> (lokowanie produktu) w produkcjach filmowych. • Dyskusja dotycząca wpływu reklamy na konsumenta. • Pogadanka na temat kreowania marki firmy. • Pogadanka na temat wartości etycznych w biznesie. • Mapa mentalna – wartości etyczne w biznesie. • Studium przypadku – analiza przebiegu kariery zawodowej osoby, która zgodnie z zasadami etyki odniosła sukces w życiu zawodowym.
---	--	---	---

		<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie terminu „etyka zawodowa”, • wymienia działania etyczne i nieetyczne w biznesie, • dowodzi negatywnego wpływu na gospodarkę „szarej strefy”, • analizuje przebieg kariery zawodowej osoby, która zgodnie z zasadami etyki odniosła sukces w życiu zawodowym, • rozróżnia zachowania etyczne i nieetyczne w roli pracodawcy i pracownika, • definiuje mobbing, • wymienia przejawy mobbingu, jego skutki oraz sposoby przeciwdziałania mobbingowi, • wymienia zasady „etycznego pracownika” – kodeks etyczny, • wyjaśnia pojęcie korupcji, • identyfikuje rodzaje korupcji, • wymienia przyczyny i skutki oraz sposoby przeciwdziałania korupcji. 	<ul style="list-style-type: none"> • Burza mózgów – etyczne i nieetyczne zachowania w biznesie krajowym i międzynarodowym. • Symulacja – przejawy mobbingu. • Mataplan – sposoby przeciwdziałania mobbingowi. • Dyskusja dotycząca korupcji. • Burza mózgów – przyczyny korupcji.
<p>Dział programu: Prawo autorskie jako podstawa działalności edukacyjnej i kulturotwórczej.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Pojęcie prawo autorskie • Autorskie prawa osobiste • Autorskie prawa majątkowe • Licencje 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • definiuj ustawę o prawie autorskim; 	<ul style="list-style-type: none"> • Wykład połączony z prezentacją. • Pogadanka o autorskich prawach osobistych i autorskich prawach majątkowych.

		<ul style="list-style-type: none"> •wymienia przedmiot ochrony prawa autorskiego; • wymienia i charakteryzuje utwory będące przedmiotem prawa autorskiego; • wymienia i omawia autorskie prawa osobiste; • wymienia i omawia autorskie prawa majątkowe; • zna konsekwencje prawne naruszenia praw autorskich 	
Dział programu: Praca			
6.2 wyjaśnia motywy aktywności zawodowej człowieka.	<ul style="list-style-type: none"> • Praca jako wartość • Rynek pracy • Zasoby siły roboczej • Współczynnik aktywności zawodowej • Nierównowaga na rynku pracy 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • definiuje pojęcia: „praca”, „humanizacja pracy”, „aktywność zawodowa”, „współczynnik aktywności zawodowej”, „bezrobocie”, • przedstawia pracę jako wartość, • wymienia i omawia bodźce skłaniające człowieka do pracy, • wyjaśnia motywy aktywności zawodowej człowieka, • wyjaśnia, czym jest rynek pracy i wymienia jego uczestników, • analizuje popyt na pracę i podaż pracy, uwzględniając czynniki 	<ul style="list-style-type: none"> • Burza mózgów – motywy aktywności zawodowej człowieka. • Mapa mentalna – czynniki wpływające na wielkość popytu i podaży pracy. • Ćwiczenia techniczne – obliczanie współczynnika aktywności zawodowej. • Burza mózgów – przyczyny nierównowagi na rynku pracy. • Praca z wykresami, danymi statystycznymi – analiza wielkości podaży i popytu na rynku pracy.

<p>6.1 omawia mierniki i skutki bezrobocia dla gospodarki oraz sposoby walki z bezrobociem; 6.4 wyszukuje oferty pracy, uwzględniając własne możliwości i predyspozycje; 6.6 sporządza dokumenty aplikacyjne dotyczące konkretnej oferty pracy.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Aktywne poszukiwanie pracy • Oczekiwania pracodawców względem przyszłych pracowników • Kompetencje twarde i miękkie • Własne predyspozycje zawodowe • Sposoby poszukiwania pracy • Dokumenty aplikacyjne 	<p>wpływające na wielkość popytu i podaży pracy,</p> <ul style="list-style-type: none"> • omawia skutki nadmiernego popytu na rynku pracy, • wymienia i charakteryzuje przyczyny i konsekwencje zjawiska nierównowagi na rynku pracy, • oblicza na prostych przykładach współczynnik aktywności zawodowej <p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, czym jest aktywne poszukiwanie pracy, • wyjaśnia, na czym polega rozpoznanie rynku pracy (uwzględniając zawody deficytowe i nadwyżkowe, najczęstszych oczekiwań pracodawców) • wymienia kompetencje miękkie, które najczęściej zwracają uwagę pracodawcy • wyjaśnia, na czym polega rozpoznanie własnych predyspozycji i możliwości zawodowych • wymienia i omawia sposoby poszukiwania pracy 	<ul style="list-style-type: none"> • Wykład połączony z prezentacją, np. wizyta doradcy zawodowego. • Mapa mentalna – kompetencje miękkie. • Praca z materiałami źródłowymi – analiza raportów WUP na temat zawodów deficytowych i nadwyżkowych. • Burza mózgów – sposoby poszukiwania pracy. • Wycieczka – np. wizyta na targach pracy, Urzędzie Pracy. • Praca z podręcznikiem, materiałami źródłowymi – analiza wzorów dokumentów aplikacyjnych, analiza ofert
---	---	--	---

<p>1.8 stosuje różne formy komunikacji werbalnej i niewerbalnej w celu autoprezentacji oraz prezentacji własnego stanowiska.</p> <p>6.7 przygotowuje się do rozmowy kwalifikacyjnej i uczestniczy w niej w warunkach symulowanych.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Rekrutacja pracowników – proces rekrutacji i jego etapy • Rozmowa kwalifikacyjna • Przygotowanie do rozmowy kwalifikacyjnej • Zasady prezentacji podczas rozmowy kwalifikacyjnej • Najczęstsze pytania podczas rozmowy kwalifikacyjnej 	<ul style="list-style-type: none"> • uzasadnia konieczność jednoczesnego korzystania z kilku metod szukania pracy • odróżnia wiarygodne ofert pracy • wymienia i omawia elementy dokumentów aplikacyjnych (uwzględniając Europass) • wymienia zasady pisania CV i listu motywacyjnego • wymienia najczęstsze błędy w CV i listach motywacyjnych • wyszukuje oferty pracy, uwzględniając własne możliwości i predyspozycje, • tworzy dokumenty aplikacyjne dotyczące konkretnej oferty pracy. <p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienia etapy procesu rekrutacji pracowników, • wyjaśnia znaczenie terminu „rozmowa kwalifikacyjna”, • wyjaśnia znaczenie rozmowy kwalifikacyjnej w procesie rekrutacji, • wymienia zasady przygotowania się do rozmowy kwalifikacyjnej, 	<p>pracy zamieszczonych w prasie lub internecie.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pogadanka na temat błędów w CV i listach motywacyjnych. • Ćwiczenia techniczne – sporządzanie dokumentów aplikacyjnych w odpowiedzi na konkretną ofertę pracy. <p>• Wykład połączony z prezentacją, np. wizyta doradcy zawodowego.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Burza mózgów – zasady dobrego zaprezentowania się na rozmowie kwalifikacyjnej. • Praca z materiałami źródłowymi – analiza najczęściej pojawiających się pytań na rozmowie kwalifikacyjnej.
--	--	--	--

<p>1.9 przedstawia drogę, jaką dochodzi się własnych praw w roli członka zespołu, pracownika, konsumenta; 6.5 rozróżnia sposoby zatrudnienia pracownika i interpretuje podstawowe przepisy <i>Kodeksu pracy</i>, w tym obowiązki i uprawnienia pracownika i pracodawcy; 6.8 charakteryzuje różne formy wynagrodzeń i oblicza swoje wynagrodzenie brutto i netto; wypełnia deklarację podatkową PIT, opierając się na przykładowych danych.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Błędy podczas rozmowy kwalifikacyjnej <ul style="list-style-type: none"> • Podstawy prawne zatrudnienia • Formy zatrudnienia • Umowy o pracę • Umowa zlecenie i umowa o dzieło • Prawa i obowiązki pracownika • Prawa i obowiązki pracodawcy • Płaca i jej funkcje • Rodzaje systemów płac • Ochrona prawna pracowników 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia zasady dobrego zaprezentowania się na rozmowie kwalifikacyjnej, • analizuje najczęstsze pytania pojawiające się w trakcie rozmowy kwalifikacyjnej, • stosuje różne formy komunikacji werbalnej i niewerbalnej w celu autoprezentacji oraz prezentacji własnego stanowiska, • uczestniczy w rozmowie kwalifikacyjnej w warunkach symulowanych. <p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie terminów: „kodeks pracy”, „stosunek pracy”, „świadectwo pracy”, „płaca”, • wyjaśnia znaczenie <i>Kodeksu pracy</i> jako podstawowego aktu prawnego regulującego prawa i obowiązki pracowników i pracodawców, • analizuje i interpretuje szczegółowe zapisy prawa pracy, • wymienia i omawia podstawowe zasady prawa pracy, 	<ul style="list-style-type: none"> • Pogadanka na temat najczęstszych błędów podczas rozmowy kwalifikacyjnej. • Symulacja – rozmowa kwalifikacyjna. <ul style="list-style-type: none"> • Wykład połączony z prezentacją, np. wizyta inspektora pracy (z okręgowych inspekcji pracy działających w każdym większym mieście). • Praca z podręcznikiem, materiałami źródłowymi – analiza przepisów <i>Kodeksu pracy</i> oraz wybranych – <i>Kodeksu cywilnego</i>. • Burza mózgów – podstawowe zasady prawa pracy. • Praca z materiałami źródłowymi – analiza
--	---	--	---

		<ul style="list-style-type: none"> • wymienia rodzaje umów o pracę, • wymienia formy rozwiązania umowy o pracę, • wymienia umowy cywilnoprawne (umowę-zlecenie i umowę o dzieło), • analizuje formy zatrudnienia w oparciu o umowy cywilnoprawne, a następnie wskazuje podstawowe cechy odróżniające je od umowy o pracę, • analizuje poszczególne rodzaje umów o pracę, a następnie wskazuje ich wady i zalety z punktu widzenia pracownika oraz pracodawcy, • wymienia podstawowe prawa i obowiązki pracownika (w tym dla pracowników młodocianych) oraz pracodawcy, • stosuje odpowiednie przepisy <i>Kodeksu pracy</i> w zależności od sytuacji problemowej, • wymienia i charakteryzuje rodzaje płacy (minimalna, netto, brutto), • wymienia i omawia funkcje płacy, 	<p>wzorów poszczególnych rodzajów umów o pracę oraz umów cywilnoprawnych.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Praca z materiałami źródłowymi – analiza form wynagradzania. • Dyskusja panelowa – czy stosowanie mechanizmu płacy minimalnej ma sens? • Ćwiczenia techniczne – obliczanie płacy netto. • Pogadanka na temat łamania praw pracowniczych i ochrony prawnej pracownika.
--	--	--	--

<p>6.1 omawia mierniki i skutki bezrobocia dla gospodarki oraz sposoby walki z bezrobociem.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Pojęcie i pomiar bezrobocia • Rodzaje bezrobocia • Przyczyny i skutki bezrobocia • Metody walki z bezrobociem • Bezrobocie w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia i charakteryzuje rodzaje systemów płac, • analizuje formy wynagrodzenia wynikające z systemu płac, a następnie wskazuje wady i zalety każdej z nich z punktu widzenia pracownika i pracodawcy, • oblicza płacę netto, • wymienia nazwy instytucji w Polsce stojących na straży praw pracowniczych . <p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia pojęcia: „bezrobocie”, „stopa bezrobocia”, „osoba bezrobotna”, • wymienia warunki, jakie musi spełnić osoba, aby otrzymać status bezrobotnego, • identyfikuje rodzaje bezrobocia ze względu na przyczynę i formę występowania, • charakteryzuje rodzaje bezrobocia, • wymienia negatywne i pozytywne skutki bezrobocia, • wymienia i omawia sposoby walki z bezrobociem (pasywne i aktywne), 	<ul style="list-style-type: none"> • Wykład połączony z prezentacją, np. wizyta przedstawiciela z Powiatowego Urzędu Pracy. • Wycieczka – Powiatowy Urząd Pracy. • Metaplan – działania mające na celu ograniczenie bezrobocia w miejscu zamieszkania. • Metoda projektu – wielkość i struktura bezrobocia w województwie, w którym mieszkam. • Burza mózgów – skutki bezrobocia. • Mapa mentalna – aktywne i pasywne metody walki z bezrobociem.
---	---	--	---

<p>6.1 omawia mierniki i skutki bezrobocia dla gospodarki oraz sposoby walki z bezrobociem.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Swoboda przepływu osób w krajach UE • Gwarancja jednakowych praw • Zróżnicowanie warunków pracy i życia w UE • Migracje zarobkowe • Oferty pracy dla Polaków w krajach UE 	<ul style="list-style-type: none"> • uzasadnia potrzebę aktywnej i efektywnej walki z bezrobociem, • oblicza stopę bezrobocia, • analizuje dane statystyczne dotyczące wielkości i struktury bezrobocia w Polsce, • formułuje wnioski na temat bezrobocia w województwie, w którym mieszka, • proponuje działania mające na celu ograniczenie bezrobocia w miejscu zamieszkania. <p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienia swobody wspólnego rynku i charakteryzuje swobodę przepływu osób (WW), • omawia znaczenie gwarancji jednakowych praw w krajach UE (WW), • omawia zróżnicowanie warunków pracy i życia w UE (uwzględniając stopę bezrobocia i przeciętne roczne dochody), • wymienia przyczyny migracji zarobkowych Polaków (WW), • analizuje możliwości zatrudnienia w krajach UE. 	<ul style="list-style-type: none"> • Praca z wykresami, danymi statystycznymi, m.in. analiza stopy bezrobocia w Polsce, struktury bezrobocia wg poziomu wykształcenia. <ul style="list-style-type: none"> • Wykład połączony z prezentacją, np. wizyta przedstawiciela z Wojewódzkiego Urzędu Pracy (EURES). • Pogadanka na temat rynku pracy w krajach UE. • Pogadanka na temat swobody przepływu osób. • Praca z wykresami, mapami, danymi statystycznymi – analiza stopy bezrobocia w krajach UE. • Praca z wykresami, danymi statystycznymi – analiza wielkości emigracji (liczby
---	---	---	--

			<p>osób przebywających czasowo za granicą).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Dyskusja – warunki pracy i życia w krajach UE. • Burza mózgów – przyczyny i skutki emigracji zarobkowej Polaków.
Dział programu: Współpraca międzynarodowa			
<p>4.8 wyjaśnia wpływ kursu waluty na gospodarkę i handel zagraniczny.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Pojęcie i zakres współpracy zagranicznej • Handel zagraniczny • Bilans handlowy • Partnerzy handlowi Polski • Struktura handlu zagranicznego Polski • Kurs walut a handel zagraniczny 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • określa zakres współpracy międzynarodowej, • wyjaśnia znaczenie terminów: „handel zagraniczny”, „eksport”, „import”, „bilans handlu zagranicznego”, • wymienia nazwy państw o największym udziale w handlu zagranicznym (eksporcie i imporcie), • omawia znaczenie handlu zagranicznego w gospodarce oraz wymienia korzyści wynikające z wymiany handlowej, • wymienia bariery ograniczające handel zagraniczny, • wymienia głównych partnerów handlowych oraz omawia strukturę i znaczenie handlu zagranicznego dla Polski, 	<ul style="list-style-type: none"> • Burza mózgów– handel zagraniczny. • Praca z wykresami, danymi statystycznymi – analiza wielkości i struktury eksportu i importu wybranych państw. • Praca z danymi statystycznymi – wielkość i struktura eksportu i importu Polski. • Studium przypadku – protekcjonizm państwowy. • Studium przypadku – wpływ kursu walut na handel zagraniczny i gospodarkę. • Dyskusja o wpływie kursu walut na handel zagraniczny i gospodarkę. • Burza mózgów – płaszczyzny globalizacji.

<p>4.10 wyszukuje informacje o aktualnych tendencjach i zmianach w gospodarce świata i Polski;</p> <p>4.11 wskazuje największe centra finansowe i gospodarcze na świecie;</p> <p>4.12 ocenia wpływ globalizacji na gospodarkę świata i Polski oraz podaje przykłady oddziaływania globalizacji na poziom życia i model konsumpcji.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Globalizacja i jej płaszczyzny • Globalne korporacje • Centra gospodarcze i finansowe świata • Pozytywne i negatywne skutki globalizacji • Globalizacja a gospodarka Polski 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje przykłady polskich „hitów eksportowych”, • analizuje wpływ kursu walut na handel zagraniczny i gospodarkę. <p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia pojęcie globalizacji, • wymienia i charakteryzuje płaszczyzny globalizacji, • omawia rolę globalnych korporacji w rozwoju globalizacji, • wymienia główne centra gospodarcze i finansowe świata, • wyjaśnia znaczenie terminu „antyglobalista”, • wymienia i omawia korzyści i zagrożenia wynikające z globalizacji, • wymienia i charakteryzuje pozytywne i negatywne skutki globalizacji w poszczególnych jej płaszczyznach, • wyjaśnia pojęcia: „bezpośrednia inwestycja zagraniczna”, „inwestycje <i>green-field</i>”, • ocenia wpływ globalizacji na gospodarkę Polski, 	<ul style="list-style-type: none"> • Pogadanka na temat rozwoju globalizacji. • Mapa mentalna – pozytywne i negatywne skutki globalizacji. • Analiza SWOT – globalizacja. • Metoda projektu – oddziaływanie globalizacji na poziom życia i model konsumpcji. • Dyskusja panelowa – korzyści i zagrożenia wynikające z globalizacji. • Praca z wykresami, danymi statystycznymi, mapami – główne centra gospodarcze i finansowe świata. • Praca z danymi statystycznymi, wykresami – analiza wartości bezpośrednich inwestycji zagranicznych w Polsce.
--	---	--	--

		<ul style="list-style-type: none">• podaje przykłady oddziaływania globalizacji na poziom życia i model konsumpcji.	
--	--	---	--

Konsekwencje otrzymania negatywnej rocznej oceny klasyfikacyjnej z obowiązkowych zajęć edukacyjnych

1. Uczeń, który nie otrzymał ocen przynajmniej dopuszczających ze wszystkich przedmiotów, a z rysunku i malarstwa oraz z przedmiotu kierunkowego – ocen dostatecznych, nie otrzymuje promocji do klasy programowo wyższej.
2. Uczeń, który nie zdał egzaminu poprawkowego, nie otrzymuje promocji do klasy programowo wyższej.
3. Rada pedagogiczna szkoły, uwzględniając możliwości edukacyjne ucznia, może jeden raz w ciągu cyklu kształcenia w danym typie szkoły artystycznej promować do klasy programowo wyższej ucznia, który nie zdał egzaminu poprawkowego z jednych obowiązkowych zajęć edukacyjnych ogólnokształcących, pod warunkiem że te zajęcia są realizowane w klasie programowo wyższej.
4. Uczeń, który nie otrzymał promocji do klasy programowo wyższej, podlega skreśleniu z listy uczniów. Skreślenie następuje na podstawie uchwały rady pedagogicznej, po zasięgnięciu opinii samorządu uczniowskiego.
5. Rada pedagogiczna, po poinformowaniu przez dyrektora szkoły rodziców albo pełnoletniego ucznia, z własnej inicjatywy lub na wniosek rodziców lub pełnoletniego ucznia, może wyrazić zgodę na powtarzanie danej klasy, biorąc pod uwagę dotychczasowe osiągnięcia ucznia. Wniosek z uzasadnieniem składa się nie później, niż na 7 dni przed dniem zakończenia rocznych zajęć dydaktyczno– wychowawczych.
6. W ciągu cyklu kształcenia w danym typie szkoły artystycznej uczeń może powtarzać daną klasę tylko jeden raz.